

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา ได้ส่งผลกระทบให้สังคมมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาและรวดเร็ว ดังนั้นเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนที่อยู่ในสังคมจะต้องพัฒนา และปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงนั้น และปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้คนเกิดการพัฒนา คือ การให้การศึกษา เพราะ การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ ประเทศใดที่มีประชากรได้รับการศึกษาสูง ประเทศนั้นก็จะประสบความสำเร็จในการพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การศึกษาและวัฒนธรรม การพัฒนาประเทศจึงจำเป็นต้องพัฒนาคนตลอดเวลาโดยใช้กระบวนการทางการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการศึกษาที่ดีจะช่วยให้เกิดการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ความคิด ความประพฤติ เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคลให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพทำให้การพัฒนาประเทศเป็นไปด้วยความราบรื่นเกิดผลที่แน่นอน รวดเร็ว ในปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันว่าการศึกษานำไปสู่การพัฒนามนุษย์ ดังนั้นการจัดการศึกษา จึงต้องให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2540, หน้า 206)

ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการศึกษาโดยกำหนดสิทธิในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐจะต้องจัดให้ อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาอบรมของรัฐต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน การจัดการศึกษาอบรมขององค์กรวิชาชีพ และเอกชน ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2540, หน้า 16)

ประกอบกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้การศึกษาเป็น กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้าง องค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อมสังคมการเรียนรู้ และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเกิด การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่

สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข เปิดโอกาสให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาสาระ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง (กรมสามัญศึกษา, 2542, หน้า 2)

การจัดการศึกษาให้แก่เยาวชนของชาตินั้น จำเป็นต้องมีแนวทางในการจัดการศึกษาให้กับเยาวชนในแต่ละวัย และแต่ละช่วงชั้นให้ได้รับการศึกษาทัดเทียมกัน และบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้โดยมีหลักสูตรเป็นแนวทางหรือข้อกำหนดของการจัดการศึกษาในการพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ตลอดจนส่งเสริมให้แต่ละบุคคลพัฒนาไปสู่ศักยภาพสูงสุดของตน รวมถึงลำดับขั้นของมวลประสบการณ์ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้สะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนนำความรู้ไปสู่การปฏิบัติได้ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รู้จักตนเอง มีชีวิตอยู่ในโรงเรียน ชุมชน สังคม และโลกอย่างมีความสุข โดยหลักสูตรจะต้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ และเปลี่ยนไปตามธรรมชาติของการศึกษา ซึ่งการศึกษาจะเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้นถ้าหลักสูตรมีการปรับปรุงให้เป็นไปตามความต้องการและความจำเป็นตลอดเวลา (กรมวิชาการ, 2544, หน้า 28)

ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการ โดยอาศัยอำนาจตามความในบทเฉพาะกาล มาตรา 74 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้จัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 เพื่อให้การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ เป็นการสร้างกลุ่ใหม่ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้สามารถตอบสนองความต้องการของบุคคล สังคมไทย ผู้เรียนมีศักยภาพในการแข่งขันและร่วมมืออย่างสร้างสรรค์ในสังคมโลก โดยยึดหลักความมีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ กล่าวคือ เป็นหลักสูตรแกนกลางที่มีโครงสร้างหลักสูตรยืดหยุ่น กำหนดจุดหมายซึ่งถือเป็นมาตรฐานการเรียนรู้ในภาพรวม 12 ปี สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้แต่ละกลุ่ม มาตรฐานการเรียนรู้ช่วงชั้นเป็นช่วงชั้นละ 3 ปี จัดเฉพาะส่วนที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ในระดับสถานศึกษา ให้สถานศึกษากำหนดจัดทำสาระในรายละเอียดเป็นรายปีหรือรายภาค ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาในชุมชน สังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณสมบัติอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ รวมถึงจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียนแต่ละกลุ่มเป้าหมายโดยในปีการศึกษา 2546 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 4

ปีการศึกษา 2547 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 5 ปีการศึกษา 2548 ให้ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ทุกชั้นเรียน

ทั้งนี้ ให้เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่อง และโรงเรียนเครือข่าย ที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อ ในชั้นเรียนที่เป็นไปตามลำดับข้างต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2545 เป็นต้นไป (กรมวิชาการ, 2544)

ดังนั้นในระยะเริ่มต้นของการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออก ซึ่งประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาที่จัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3) และช่วงชั้นที่ 4 (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ในเขตพื้นที่จังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว ซึ่งมีสถานศึกษาอยู่ทั้งสิ้น 184 โรงเรียน ซึ่งสถานศึกษาทั้งหมดจะต้องมีบทบาทและภาระหน้าที่ของสถานศึกษาโดยตรง ที่จะต้องจัดทำหลักสูตรของตนเองเพื่อเป็นกรอบในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามที่กำหนดคือเป็นไปตามมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มสาระ และมาตรฐานช่วงชั้นที่กำหนดในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ยากในการปรับเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ ความมั่นใจ รวมถึงเจตคติ พฤติกรรมของบุคลากร ในองค์กร ในการนี้อาจจะส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของสถานศึกษาแต่ละแห่ง ตั้งแต่ในด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน และด้านการปรับปรุงพัฒนาจากการศึกษางานวิจัยของ สุธา พงศ์ถาวรภิญโญ (2546) ซึ่งได้ศึกษาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตการศึกษา 12 พบว่า สถานศึกษามีเวลาในการเตรียมความพร้อมน้อย บุคลากรและชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรยังไม่เพียงพอ และขาดความชัดเจนในการจัดทำสาระหลักสูตร ครูมีภาระงานอื่น ๆ มาก ทำให้มีเวลาในการจัดทำสาระหลักสูตรไม่เต็มที่ สถานศึกษานขนาดเล็กที่มีครูจำนวนน้อยมีภาระในการจัดทำหลักสูตรมาก ขาดแคลนครูที่เชี่ยวชาญในการสอนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูบางส่วนยังไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน สถานศึกษาขาดเอกสารประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร และแหล่งเรียนรู้ตามสาระหลักสูตร ครูยังขาดความชัดเจนและขาดเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่มีคุณภาพ ขาดผู้นิเทศที่มีความรู้ ความเข้าใจหลักสูตร การนิเทศของสถานศึกษายังไม่เป็นระบบและต่อเนื่องเท่าที่ควร การสรุปการดำเนินงานและนำข้อมูลจากการใช้หลักสูตรไปพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรยังดำเนินการไม่เต็มที่ ประกอบกับงานวิจัยของ ชีรเดช ทับสุทธิ (2547) ซึ่งได้ศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะ

การใช้หลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนชำอ้อพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ราชบุรี เขต 2 พบว่าด้านโครงสร้างหลักสูตร มีปัญหา การมีส่วนร่วมไม่ได้ให้ผู้เกี่ยวข้องเข้าร่วมกำหนด นโยบายและแนวทางการจัดหลักสูตร และขาดครูที่มีความรู้ ความสามารถในการสอนวิชาสามัญ ด้านเวลาเรียน มีปัญหา การจัดเวลาเรียนไม่ได้จัดเวลาเรียนร่วมกันในลักษณะบูรณาการ ด้านสาระ และมาตรฐานการเรียนรู้ มีปัญหา การนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ไปจัดทำรายวิชาและจัดเวลาเรียนไม่เพียงพอเหมาะสม ด้านการจัดการเรียนรู้ มีปัญหา การจัดครูเข้าสอน ไม่ได้จัดครูที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ให้สอนตรงรายวิชา ไม่ได้จัดแหล่งเรียนรู้ ไม่ได้จัดการเรียนแบบ บูรณาการ ด้านสื่อการเรียนรู้ มีปัญหา ไม่ได้จัดแหล่งเรียนรู้ ห้องสมุด สื่อไม่เพียงพอ มีวัสดุ อุปกรณ์ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ ไม่เพียงพอ ครูมีการจัดทำและจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ เป็นสื่อการเรียนรู้น้อย ด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ มีปัญหา ไม่มีการทำวิจัยเพื่อพัฒนา นักเรียน

จากเหตุผลและสภาพปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเริ่มต้นของการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งสถานศึกษาจะต้องมีบทบาทที่สำคัญคือ สถานศึกษาต้องสร้างหลักสูตร ใช้หลักสูตรและปรับปรุง หลักสูตร ว่ามีปัญหอะไรบ้าง พร้อมทั้งหาแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตร สถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและสาเหตุการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามประเภท ที่ตั้ง และขนาดโรงเรียน
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ความสำคัญของการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

คำถามในการวิจัย

1. การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออก จำแนกตามประเภท ที่ตั้ง และขนาดโรงเรียน ว่ามีปัญหอะไรบ้าง
2. มีแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา เป็นอย่างไร

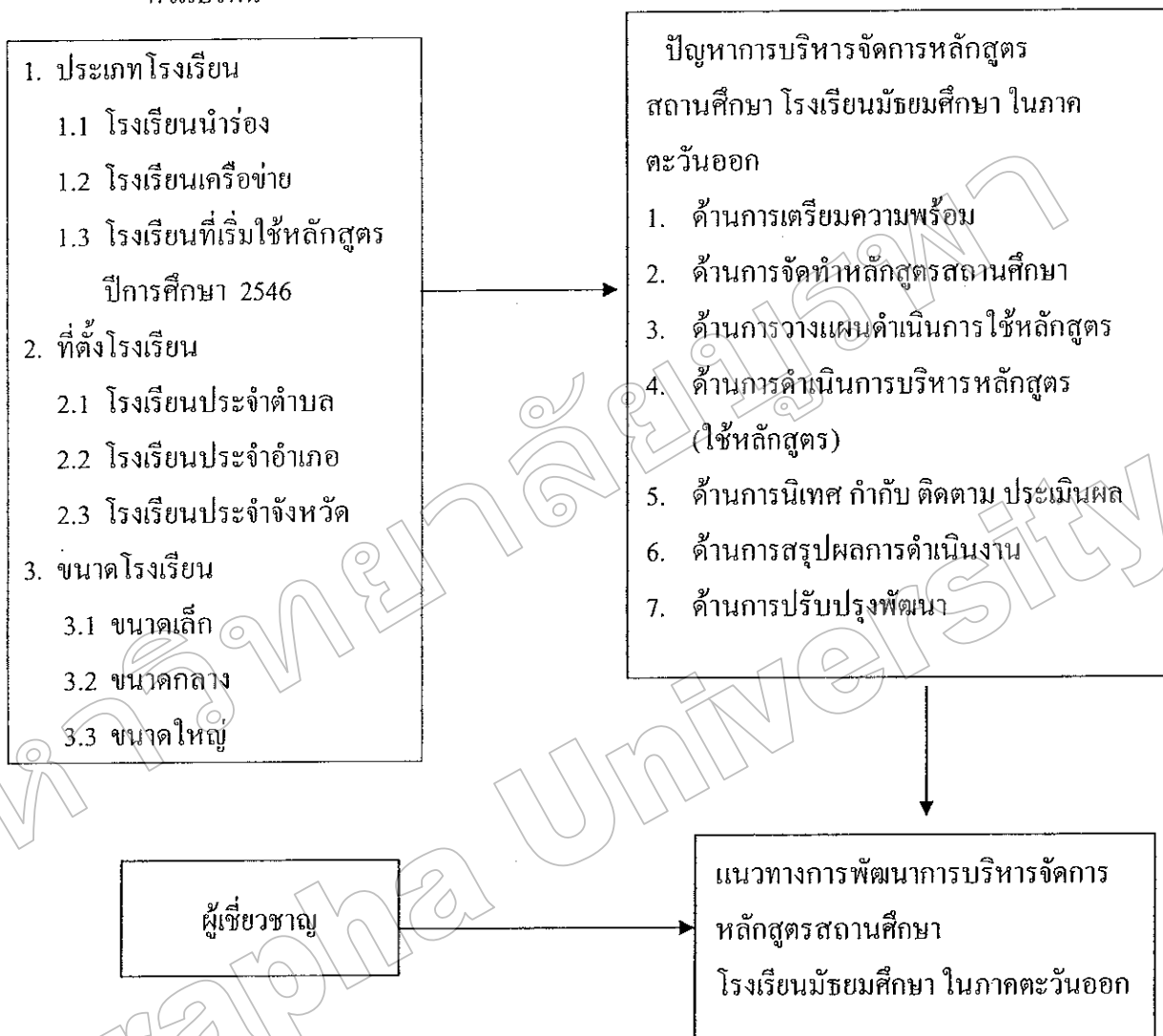
กรอบความคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ได้ยึดกรอบแนวคิดการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 7) ใน 7 ด้าน คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน ด้านการปรับปรุงพัฒนา ทั้งนี้ การศึกษาโดยนัยดังกล่าวข้างต้น ศึกษาจากความคิดเห็นของรองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออก โดยจำแนกตามประเภท ที่ตั้ง และขนาดโรงเรียน เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาแล้วก็ได้สอบถามแนวคิดการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาจากผู้เชี่ยวชาญ

จากแนวความคิดดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงได้นำมาสรุปและประสานเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังภาพที่ 1

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบความคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยสนใจศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออก ซึ่งมี 8 จังหวัด คือ จันทบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ตราด นครนายก ปราจีนบุรี ระยอง สระแก้ว โดยมีขอบเขตเนื้อหาของการศึกษาค้นคว้าดังต่อไปนี้

1.1 ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ได้อาศัยแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา (กรมวิชาการ, 2545, หน้า 7) โดยศึกษาปัญหาตามความคิดเห็นของ

รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
ใน 7 ด้าน คือ

- 1.1.1 การเตรียมความพร้อม
- 1.1.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 1.1.3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
- 1.1.4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)
- 1.1.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
- 1.1.6 การสรุปผลการดำเนินงาน
- 1.1.7 การปรับปรุงพัฒนา

1.2 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์
สำหรับผู้เชี่ยวชาญหลังจากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา
เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยสรุปประเด็นปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาในภารกิจด้าน
ต่าง ๆ ดังนี้คือ ด้านการเตรียมความพร้อม ด้านการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวางแผน
ดำเนินการใช้หลักสูตร ด้านการดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) ด้านการนิเทศ กำกับ
ติดตาม ประเมินผล ด้านการสรุปผลการดำเนินงาน และด้านการปรับปรุงพัฒนาเพื่อนำมาจัดทำ
แบบสัมภาษณ์ปลายเปิดใช้ในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแล้วรวบรวมผลการสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญ
โดยการวิเคราะห์เนื้อหาและแจกแจงความถี่ในแต่ละด้านสำหรับนำไปใช้เป็นแนวทางการพัฒนา
การบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จำนวน 1 คน หัวหน้ากลุ่มสาระ
การเรียนรู้ จำนวน 8 คน และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจำนวน 1 คน รวมโรงเรียนละ 10 คน
ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออก
จำนวน 184 โรงเรียน รวม 1,840 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เลือกจากประชากรทั้งหมด
โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้ตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง
ของเครจซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607 - 610) ได้กลุ่มตัวอย่าง คือ
รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
จากโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออก
จำนวน 32 โรงเรียน รวม 320 คน

2.3 ผู้เชี่ยวชาญ ได้แก่ บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งได้แก่ อาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษาในสถาบันการศึกษาในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูเชี่ยวชาญ จำนวน 9 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น แบ่งออกเป็น

3.1.1 ประเภทโรงเรียน ประกอบด้วย

- 3.1.1.1 โรงเรียนนาร่อง
- 3.1.1.2 โรงเรียนเครือข่าย
- 3.1.1.3 โรงเรียนที่เริ่มใช้หลักสูตรปีการศึกษา 2546

3.1.2 ที่ตั้งโรงเรียน ประกอบด้วย

- 3.1.2.1 โรงเรียนประจำตำบล
- 3.1.2.2 โรงเรียนประจำอำเภอ
- 3.1.2.3 โรงเรียนประจำจังหวัด

3.1.3 ขนาดโรงเรียน

- 3.1.3.1 ขนาดเล็ก
- 3.1.3.2 ขนาดกลาง
- 3.1.3.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม แบ่งออกเป็น

3.2.1 ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา แบ่งเป็น 7 ด้าน คือ

- 3.2.1.1 การเตรียมความพร้อม
- 3.2.1.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา
- 3.2.1.3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร
- 3.2.1.4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร)
- 3.2.1.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล
- 3.2.1.6 การสรุปผลการดำเนินงาน
- 3.2.1.7 การปรับปรุงพัฒนา

3.2.2 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง อุปสรรคหรือข้อขัดข้องต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบต่อการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา ทั้ง 7 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

1.1 การเตรียมความพร้อม หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการเกี่ยวกับการสร้างความตระหนักให้แก่บุคลากร พัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการของสถานศึกษา การจัดทำระบบสารสนเทศของสถานศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้กับผู้ปกครอง นักเรียน หน่วยงาน องค์กรในชุมชนทุกฝ่ายได้รับทราบ และขอความร่วมมือ

1.2 การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องสำหรับการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การกำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายของการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน การกำหนดโครงสร้างหลักสูตรสถานศึกษาแต่ละช่วงชั้น และสัดส่วนเวลาเรียน การกำหนดผลการเรียนรู้ที่คาดหวังรายปีหรือรายภาค การกำหนดสาระการเรียนรู้รายปีหรือรายภาค การจัดทำคำอธิบายรายวิชา การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กำหนดสื่อการเรียนรู้/แหล่งการเรียนรู้ กำหนดการวัดผลและประเมินผล การบริหารจัดการงบประมาณ อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากร

1.3 การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ โดยการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ จัดหา เลือก ใช้ทำและพัฒนาสื่อ จัดกระบวนการเรียนรู้ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน วัดผลและประเมินผล เน้นแนว การวิจัยเพื่อพัฒนาและการนิเทศ กำกับ ติดตาม

1.4 การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน สื่อการเรียนรู้ การประเมินผลการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ 8 กลุ่ม การประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน การประเมินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้

1.5 การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการภายในสถานศึกษา การนิเทศ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรและงานวิชาการภายนอกสถานศึกษา

1.6 การสรุปผลการดำเนินงาน หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการสรุปผลและ รายงานผลการดำเนินการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา การประเมินผลการใช้หลักสูตร

1.7 การปรับปรุงพัฒนา หมายถึง ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนปรับปรุงและพัฒนากระบวนการบริหารจัดการหลักสูตร การดำเนินการปรับปรุงและพัฒนากระบวนการจัดการหลักสูตร

2. แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา หมายถึง วิธีการจัดการกระบวนการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษาทั้ง 7 ด้าน คือ การเตรียมความพร้อม การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนดำเนินการใช้หลักสูตร การดำเนินการบริหารหลักสูตร (ใช้หลักสูตร) การนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล การสรุปผลการดำเนินงาน และการปรับปรุงพัฒนา

3. ประเภทของสถานศึกษา หมายถึง การจัดประเภทของสถานศึกษาโดยกำหนดตามระยะเวลาในการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ตามประกาศของกรมวิชาการ กำหนดสถานศึกษาเป็น 3 ประเภท คือ

3.1 โรงเรียนนำร่องการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโครงการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2545 โดยกรมวิชาการเป็นผู้ดูแล ติดตามการดำเนินงานจัดทำและใช้หลักสูตร

3.2 โรงเรียนเครือข่ายการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโครงการทดลองรูปแบบการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2545 โดยกรมต้นสังกัด ได้แก่ กรมสามัญศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน และกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้ดูแล ติดตามการดำเนินงาน จัดทำและใช้หลักสูตร

3.3 โรงเรียนที่เริ่มใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2544 ในปีการศึกษา 2546

4. ที่ตั้งของโรงเรียน หมายถึง สถานที่ตั้งของโรงเรียนตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การปกครองในระดับตำบล ระดับอำเภอ หรือระดับจังหวัดโดยเกณฑ์การแบ่งดังนี้

4.1 โรงเรียนประจำตำบล

4.2 โรงเรียนประจำอำเภอ

4.3 โรงเรียนประจำจังหวัด

5. ขนาดของโรงเรียน หมายถึง ขนาดของโรงเรียนที่แบ่งตามเกณฑ์ของกรมสามัญศึกษา โดยเกณฑ์การแบ่งดังนี้

5.1 โรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนต่ำกว่า 500 คน

5.2 โรงเรียนขนาดกลาง มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 500 – 1500 คน

5.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่ 1501 คนขึ้นไป

6. โรงเรียนมัธยมศึกษา หมายถึง โรงเรียนมัธยมศึกษาเดิมที่สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ในปัจจุบันจัดการศึกษาเฉพาะช่วงชั้นที่ 3 และช่วงชั้นที่ 4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

7. ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารจัดการหลักสูตรสถานศึกษา จนเป็นที่ยอมรับของบุคคลในวงการการศึกษา และบุคคลทั่วไป ซึ่งต้องเป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

7.1 อาจารย์ผู้สอนระดับอุดมศึกษาในสถาบันการศึกษา ในคณะครุศาสตร์หรือศึกษาศาสตร์

7.2 ศึกษานิเทศก์

7.3 ผู้บริหารสถานศึกษา

7.4 ครูเชี่ยวชาญ